

Plastic is niet voor even, maar voor het leven...

en daarna... en daarna...

Foto: David Jones/Plastic Oceans.

2014 : tijdens de decostop na een heerlijke duik vol rust en bezienswaardigheden in helder, warm water – een beetje het ideale wat er van duiken te verwachten valt – speel ik een beetje met mijn snorkel, gewoon om de tijd te doden. In mijn onhandigheid van het moment, laat ik het ding vallen. Ik probeer het nog te grijpen, maar mijn snorkel zet zijn weg naar de bodem onverstoord verder. Ik twijfel nog even of ik een snelle afdaling doe om het alsnog te recupereren, maar ik besluit wijselijk dat ik dat beter niet doe. Het enige wat me rest, is mijn snorkel na te kijken terwijl hij langzaam opgeslorpt wordt door de diepe, donkere oneindigheid. Als het blauw voorwerp uit mijn gezicht verdwenen is, troost ik mezelf met de gedachte dat het toch een goedkoop plastic stuk buis is. Belangrijk, dat wel.

Een groot deel van het grof plastic komt in de oceanen terecht.

Foto: David Jones/Plastic Oceans

De maaginhoud van een albatros.

Foto: Chris Jordan.

4014 : op een zonnige dag ergens in een typische duikbestemming verzamelt een groep om zich klaar te maken voor een duik. Na een kwartiertje duiken bemerkt een van hen iets op de bodem. Het ding komt hem bekend voor en dat prikkelt zijn nieuwsgierigheid. Hij verwijderd zich even van de ploeg om het beter te bekijken. Als hij het opraapt, herkent hij het voorwerp: een antieke, blauwe snorkel. Het voorwerp ziet er nog bijna als nieuw uit. Een beetje afwassen en dan kan ik er mee uitpakken, denkt hij. Gelukkig was het van plastic. Plastic gaat immers eeuwig mee.

Wat zijn de problemen?

Plastic zou de wereld veranderen, verbeteren. Dat heeft het gedaan en dat doet het nog steeds. De uitvinding van plastic maakte het mogelijk om op onder andere medisch en technologisch vlak enorme vooruitgang te boeken. Plastic in de ruimste zin maakt het zelfs mogelijk om de natuur een handje te helpen. Als het al mogelijk zou zijn, dan is het zeker niet de bedoeling om plastic te 'on-uitvinden'.

Plastic is een ideaal materiaal. Het is goedkoop, sterk, flexibel, manipuleerbaar, het kan in allerlei vormen verwerkt worden, ... Bijna in al onze dagelijkse bezigheden komen we plastic tegen. Kijk eens rond en je weet wat ik bedoel. We gebruiken het echter ook verkeerd. Een derde van de jaarlijkse productie van meer dan 300 miljoen ton wenden we aan voor verpakking, verpakking die na gebruik als afval – 10 % van het gewicht aan huishoudelijk afval bestaat uit licht plastic – beschouwd wordt. De enor-

me prijs die we, en de generaties na ons, er moeten voor betalen zou ons moeten aansporen om over de aanwending van plastic zorgvuldig na te denken. Is het aanvaardbaar dat we voor het gedurende een week vers houden van een groente, ons milieu eeuwenlang belasten? Plastic vormt een zware last voor onze omgeving. En daar is de lange levensduur slechts één van.

De productie van alle plastic vergt 4 % van de ruwe aardolie die jaarlijks opgepompt wordt. Die luttele procenten lijken niet veel, maar komt wel van een natuurlijke en gelimiteerde energiebron. Ieder vat olie dat getransformeerd wordt in plastic is er een die ons dichterbij de uitputting brengt.

Het produceren van plastic vergt niet alleen ruwe aardolie, maar ook tal van andere stoffen. Die stoffen zijn dan misschien niet zeldzaam, maar ze zijn niet ongelimiteerd. Soms blijven ze voor lange tijd gevangen in de matrix van de plastic, maar vaak niet lang genoeg. Zo is geweten dat bepaalde stoffen uit PET uit het plastic sijpelen en in het verpakt voedsel terechtkomen. Deze stoffen zouden kankerverwekkend zijn. De verpakking die het voedsel zou moeten beschermen, vergiftigt dat geleidelijk aan.

De verwerking van plastic afval is geen eenvoudige zaak. De keuze tussen verbranden, dumpen, ... is geen simpele keuze en antwoord op welke de beste keuze is, is er eigenlijk ook niet. Daarenboven komt een groot deel van het grof plastic in de oceanen terecht. Deze wereldzeeën zijn voor de mens van levensbelang. Zonder de oceanen kunnen we niet leven. Zij zijn

van essentieel belang voor de voedselzekerheid, de gezondheid, de veerkracht van het klimaat die allen cruciaal zijn voor onze biosfeer, ...

Een groot deel van ons plastic drijft. Door een samenspel van stromingen verzamelt het afval zich op een plek (coördinaten 135° tot 155°W en 35° tot 42°N). Deze plasticsoep, ook wel de kunststofarchipel of drijvende vuilnisbelt genoemd, is een gebied in het noorden van de Grote Oceaan, waar enorme hoeveelheden plastic en andere afval bijeen drijven, die naar schatting 50 maal groter is dan België. De exacte grootte is niet gekend omdat het meest plastic doorzichtig is – denk maar aan alle soorten flessen – en zweeft tussen het oppervlak en 10 meter diepte. Dit komt omdat het plastic vuil en door algen ingepalmd wordt. Deze materie verzwaart het afval waardoor het een beetje zinkt. Wetenschappers die deze drijvende vervuiling onderzoeken gaven het de titel van 's werelds grootste afvalberg. Pikant detail: de zoektocht naar het verdwenen Maleisische vliegtuig in maart 2014 werd serieus belemmerd door afval in de oceaan. Wat is het effect van dit afval? Zeedieren kunnen er in verstrikt geraken. Hierdoor moeten ze meer moeite doen om te zwemmen waardoor ze een gemakkelijker prooi worden. En de tijd dat ze leven hebben ze meer voedsel nodig die ze steeds moeilijker kunnen vangen. Soms belemmert het plastic de normale groei en kan het op termijn tot verstikking leiden. Kunnen ze er zich toch van ontdoen, bestaat het gevaar op verwondingen en infecties. Hoeveel diersoorten zijn zo dichterbij uitsterven gekomen?

Foto: David Jones/PlasticOceans.

UV-straling maakt plastic broos waardoor het sneller breekt. Maar klein betekent niet ongevaarlijk.

Een bijzonder geval is het zogenaamde 'ghost fishing' van achtergelaten of verloren geraakt vismateriaal. Vissen en geleedpotigen (krabben en kreeften) geraken hierin gevangen op zoek naar eten. Grotere roofvissen, zeezoogdieren en zeeschildpadden geraken op hun beurt gevangen als ze deze 'gemakkelijke' prooien willen opeten. Als zij de hongerdood sterven, komen de opruimers die op hun beurt verstrikt geraken. Deze opruimers worden als lekkere hap door kleinere vissen aanzien. En zo gaat het verder. Niet voor niets zijn deze gekend als 'killing machines'.

Het vernietigend effect van plastic is soms subtieler. Albatrossen zijn gekend voor hun lange tochten op zoek naar voedsel. Geleerde plastic doppen zien er in hun ogen zeer verleidelijk uit. Moeder albatros pikt deze op en keert tevreden naar het nest terug. Ze braakt haar maaginhoud in de wijd openstaande keel van haar jongen. Dit plastic verteert echter niet waardoor de jongen met een volle maag verhongeren. Of het plastic wordt als nestmateriaal gebruikt. Nestmateriaal dat het jonge kuiken in een dodelijk wurggreep vasthoudt.

Als de begroeiing toeneemt, zal het plastic uiteindelijk naar de bodem zinken. Of door

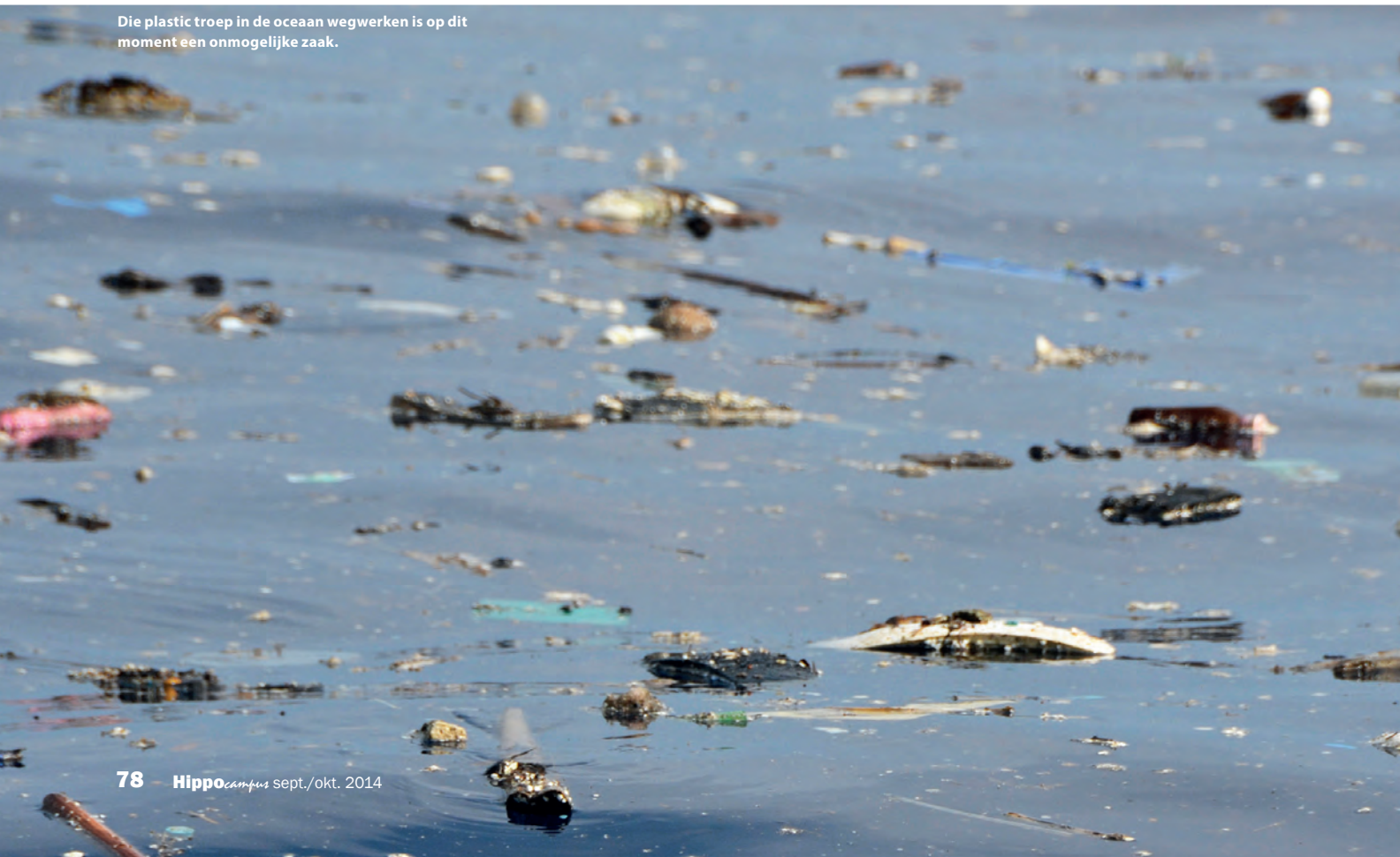
plastic gestorven zeedieren zakken met hun moordenaar naar de bodem. Op termijn kan het door het sediment bedolven worden. Hierdoor verandert de samenstelling van de bodem met een negatieve invloed op de doorlaatbaarheid en de opname van zuurstof. Voeg daarbij het sijpelen van de giftige stoffen uit het plastic en de zeebodem wordt langzaamaan een dode woestijn. Aangespoelde plastic kunnen we opruimen, maar die troep in de oceaan wegwerken is op dit moment een onmogelijke zaak.

Groot afval, groot probleem. Klein afval, klein probleem?

Zo zou je kunnen denken, maar mis poes. Kleinkorrelige plastic komt op twee manieren in de oceanen terecht. Ten eerste door rechtsreeks toedoen van de mens. De grondstof voor de plasticindustrie bestaat uit plasticorrels. Tijdens de op- en overslag geraakt een deel hiervan verloren en komt dus terecht in het milieu. We gebruiken zelf ook kleinkorrelig plastic. In speciale handzeep voor extra vuile handen gebruikt men in plaats van de vroeger natuurlijke harde deeltjes zoals noten, nu plastic bolletjes omdat het goedkoper is – ja, ik moest ook op de verpakking kijken om het te geloven.

Er is echter een tweede manier waarop korreltjes plastic in de oceanen terecht komen en dat is door de natuur zelf. Stroming en wind doen het grof vuil tegen elkaar en tegen rotsen scheuren waardoor het als het ware vermalen wordt. UV-straling maakt plastic broos waardoor het sneller breekt. Maar klein betekent niet ongevaarlijk. Dit plastic krijgt een plaatsje tussen het grof afval – een beetje zoals je fijn zand in een emmer met stenen kunt gieten – en verdringt het plankton van die plaats. Hierbij belemmert het de doordringing van het zonlicht en de absorptie van zuurstof in het water. Voeg daarbij nog de dood van het jagend plankton dat die bolletjes als voedsel beschouwen en je krijgt zones zonder leven. Eerlijkheidshalve moet ik vertellen dat bepaalde algen en bacteriën zich in deze zones thuisvoelen, maar dit is niet het soort biodiversiteit die we willen promoten. Deze korrels worden echter nog verder afgebroken tot 'microplastics'. Door hun minuscule afmetingen is de verhouding oppervlakte/volume enorm groot. Oppervlakteverschijnselen krijgen hier vrij spel. Deze microkorrels absorberen zeer gemakkelijk gifstoffen wat tot hoge toxische concentraties leidt. Omdat ze zo klein zijn, hebben ze bij opname in levende wezens effecten op de hormonale huishouding. De huidige

Die plastic troep in de oceaan wegwerken is op dit moment een onmogelijke zaak.

Waarom ruimen we dat niet gewoon op?

Als opruimen geen onmiddellijke oplossing is, wat dan wel? Naast acties die je zelf kunt nemen (zie kaderstuk) moeten we er met z'n allen voor zorgen dat we de toevloed van plastic stoppen. Dit kan door na te denken over het gebruik van plastic. Moeten we steeds onze toevlucht nemen tot plastic als oplossing? Kan het niet anders? Indien het niet anders kan, kunnen we het dan door bijv. een beter ontwerp, niet met minder? Recycleren is zeker een oplossing. Niet alleen beperken we hierdoor het ge-

Ook de zoektocht naar biologisch afbreekbaar plastic kan een goede zaak zijn. Met de kennis hoe kleiner, hoe gevaarlijker kan je toch vragen stellen bij afbreekbaar plastic. Het afbraakproces moet immers compleet zijn en niet alleen in kleine, onzichtbare maar gevaarlijke bolletjes. Een betere benadering is composteerbaar plastic. Bedorven eetwaren zouden zo met hun verpakking in de groene container gegooid kunnen worden.

Wat kunnen we als duikers doen?

Kom je tijdens een duik afval tegen, neem het dan mee. Een zwevende plastic zak ziet er voor een maanvis zeer kwalachtig uit. Je kleine opruiminspanning kan deze reuzenvis zijn leven redden.

Indien iedere duiker per duik één stuk vuil zou opruimen, zouden onze duikplaatsen er zeer proper bij liggen. En denk er aan, klein vuil is gevaarlijker!

Een stap verder is het organiseren van echte opruimacties.

Organiseer met je duikschool een duik waarbij iedereen zo veel mogelijk vuil moet verzamelen. Bij jeugdduikers is dit steeds

Aangespoelde plastic kan gemakkelijk opgeruimd worden.

Foto: Shutterstock

een succes, maar ook volwassen duikers zijn te vinden voor een ludieke opruimactie.

En vooral, ga bewust om met plastic! ■

PATRICK VAN HOESERLANDE

Wat kunnen we doen als consument?

Als consument hebben we allemaal samen een grote impact op de fabrikanten. We kunnen niet alleen ons steentje bijdragen door vervuiling te vermijden maar we kunnen ook de productie ervan beïnvloeden. Bedenk een paar simpele regeltjes die je als consument wil naleven. Om je te helpen volgen hier 10 voorbeelden:

- Werp afval in de daartoe bestemde vuilbak.
- Raap per dag 1 stuk achteloos achtergelaten vuil op en werp het correct weg.
- Gebruik geen wegwerptassen als je gaat winkelen.
- Weiger een rietje in je frisdrank.
- Gebruik geen plastic beker of bord.
- Laat de bloemen voor de gastvrouw niet in een plastic folie inpakken.
- Gebruik geen plastic wegwerpstylo's, maar een hervulbare pen.
- Gebruik lucifers in plaats van wegwerpaanstekers.
- Koop een drinkbus en vul die met water. Laat die pakken plastic flesjes in het rek staan.
- Enz.

PlasticOceans

Plastic Ocean

De 'Plastic Oceans Foundation' is een Brits niet-gouvernementele organisatie met als doel het beschermen en verbeteren van het milieu. Ze streven dit na door middel van een breed gamma aan activiteiten zoals het geven van briefings, het verzorgen van referenties voor studie en onderzoek, het voeren van campagnes ter verbetering van het beleid en de wetgeving, het inzamelen van middelen en fondsen voor het ontwikkelen van oplossingen en het onderhouden van een sociaal netwerk ter ondersteuning van de opdracht.

Deze organisatie zorgde voor de informatie en de foto's voor dit artikel. Meer informatie en bijkomende suggesties kunnen via de volgende URL bekomen worden:

www.plasticoceans.net.

ADVERTENTIE

